

Spis treści

WPROWADZENIE	9
Samoświadomość i samostanowienie	10
Główne tezy opracowania	11
CZĘŚĆ I. PIERWOTNE WYZWANIA: SZKIC O UNIWERSALNYCH OGRANICZENIACH PODMIOTOWOŚCI	15
1. Przewaga regulacji automatycznej nad refleksyjną	16
1.1. O dominacji regulacji nieświadomej nad regulacją świadomą	16
1.2. O dominacji afektu nad intelektem	20
2. Asymetria negatywno-pozytywna: przewaga tendencji obronnych nad wzrostowymi	25
2.1. O dominacji strachu nad nadzieją	25
2.2. O dominacji popędów nad motywacjami transgresyjnymi	29
3. Słowo podsumowania dotyczącego źródeł ograniczeń podmiotowości: regulacja automatyczna i obronna	34
CZĘŚĆ II. BADANIA NAD ULEGANIEM WPŁYWOM UTAJONYCH BODŹCÓW	35
4. Jak mierzyć nieświadome emocje?	37
4.1. Metodologia eksperymentalnych badań nad nieświadomymi emocjami	37
4.2. Paradygmat podprogowego poprzedzania (PPP) jako metoda pomiaru irracjonal- nych wpływów utajonych emocji na jawne reagowanie	39
5. Wyniki badań: przejawy wpływu utajonych procesów na jawne reagowanie	41
5.1. O utajonym warunkowaniu bodźców pierwotnie neutralnych jako przesłance zbli- żania się lub oddalania	41
5.2. Efekty odnoszenia do Ja utajonych informacji	46
5.3. O szybkości reagowania na podprogowe bodźce negatywne i pozytywne	48
5.4. Szanse: rozpoznawanie utajonych słów	50
5.5. Dyskusja wyników przedstawionych w Ramkach 1–5	53
6. Wyniki badań: ograniczenia i szanse	57

CZĘŚĆ III. SZANSE: SZKIC O ROZWOJU PODMIOTOWOŚCI	59
7. Od dziecięcego egocentryzmu do refleksyjnej samoświadomości	60
7.1. Egocentryzm i brak dystansu wobec Ja	60
7.2. Wglądy w unikalne Ja: afekt i intelekt jako podstawa pojmowania Ja	62
7.3. Refleksyjne standardy Ja i zdolność do autokrytycyzmu	66
7.4. Standardy Ja-pożądanego jako przesłanka samokontroli	72
8. Od popędów i obronności do ideałów i nadziei	74
8.1. Nastawienia egoistyczne: obronne i roszczeniowe	75
8.2. Egoizm poszerzony: faworyzowanie Swoich	77
8.3. Motywacje wyższego rzędu: cele osobiste	80
8.4. Poznawanie innych ludzi, standardy i cele poza-Ja	83
9. Podsumowanie: podstawy i przejawy podmiotowości	91
9.1. Próba wyliczenia przesłanek i przejawów podmiotowości	92
9.2. Przedmiot prezentowanych w pracy badań nad podmiotowością: relacje między systemami regulacji automatycznej i refleksyjnej	94
 CZĘŚĆ IV. BADANIA NAD WPŁYWEM REFLEKSYJNOŚCI NA PRZETWARZANIE JAWNYCH I UTAJONYCH INFORMACJI	95
10. Cele i metody pomiaru refleksyjności	95
11. Refleksyjność a tempo funkcjonowania poznawczego	98
11.1. Wzbudzanie afektywnego <i>versus</i> refleksyjnego systemu wartościowania a tempo kategoryzowania stwierdzeń	98
11.2. Stopień dyspozycyjnej refleksyjności a tempo rozwiązywania zadań	100
11.3. Stopień dyspozycyjnej refleksyjności a tempo odnoszenia do Ja neutralnych heksagramów poprzedzanych bodźcami utajonymi	101
11.4. Stopień dyspozycyjnej refleksyjności a tempo operowania pojęciami abstrakcyjnymi	102
11.5. Komentarze do wyników badań zaprezentowanych w Ramkach 6–9	104
12. Przejawy specyficznych powiązań między treścią przekonań a reakcjami na utajone bodźce	104
12.1. Przekonania na temat kobiet i mężczyzn a reakcje na utajone sygnały denotujące płeć	105
12.2. Pamięć własnych doświadczeń emocjonalnych a reakcje na utajone słowa dotyczące tych doświadczeń	107
12.3. Samowiedza a reakcje na utajone słowa dotyczące własnych cech	109
12.4. Komentarze do wyników badań zaprezentowanych w Ramkach 10–12	111
13. Niespecyficzne następstwa samej koncentracji refleksyjnej w reakcjach na utajone bodźce	112
13.1. Refleksyjna koncentracja na standardach samokontroli a reakcje na utajone bodźce	112
13.2. Refleksyjna koncentracja na różnych subsystemach Ja a reakcje na utajone bodźce	114
13.3. Zaangażowanie w zadanie refleksyjne a reakcje na utajone bodźce	114
13.4. Komentarze do wyników badań zaprezentowanych w Ramkach 13–15	117
14. Dyskusja końcowa wyników przedstawionych w Ramkach 6–15	117

CZĘŚĆ V. W POSZUKIWANIU PODSTAW PODMIOTOWOŚCI: BADANIA NAD ROLĄ POZNAWCZEGO WYODRĘBNIEŃ WŁASNEJ OSOBY	120
15. Konceptualizacja pojęcia „poznawcze wyodrębnienie własnej osoby”	120
16. Przesłanki wyboru sposobu pomiaru stopnia poznawczego wyodrębnienia Ja	124
17. KSS: metoda pomiaru stopnia poznawczego wyodrębnienia Ja	125
17.1. Założenia teoretyczne	125
17.2. Opis techniki KSS	127
18. Eksperymentalne badania nad regulacyjnym znaczeniem stopnia wyodrębnienia Ja	128
18.1. Wyodrębnienie Ja a radzenie sobie z własnymi emocjami	129
18.1.1. Efektywność samokontroli odczuwanego napięcia	129
18.1.2. Odporność na wpływy utajonych afektów w ocenianiu nieznanych obiektów	131
18.1.3. Odporność na wpływy utajonych bodźców afektywnych w odnoszeniu nieznanych obiektów do Ja	134
18.1.4. Odporność na wpływy utajonych bodźców afektywnych w warunkach poprzedniego pobudzania do refleksyjności	134
18.1.5. Komentarze do badań opisanych w Ramkach 16–19	136
18.2. Wyodrębnienie Ja a ocenianie innych ludzi	137
18.2.1. Czy podobny do Ja jest atrakcyjny?	137
18.2.2. Podzielanie stereotypu spiskowego	139
18.2.3. Bezwiedny wpływ uprzedzeń na ocenianie kandydatki na modelkę	139
19. Dyskusja empirycznych ustaleń dotyczących roli poznawczego wyodrębnienia Ja opisanych w Ramkach 16–22	142
CZĘŚĆ VI. W POSZUKIWANIU ISTOTY PODMIOTOWOŚCI: BADANIA NAD ROLĄ REFLEKSYJNYCH STANDARDÓW WARTOŚCIOWANIA	144
20. Metody pomiaru refleksyjnych, osobistych standardów wartościowania	146
20.1. Dwa rodzaje wskaźników osobistego charakteru standardów wartościowania ...	146
20.2. Pomiar przejawów stopnia złożoności i heterogeniczności standardów wartościowania	147
20.3. Mierzenie standardów wartościowania z perspektywy własnej (Ja) i zewnętrznej (poza-Ja)	148
21. Badania nad związkami poznawczego wyodrębnienia Ja z właściwościami standardów wartościowania	149
21.1. Standardy wartościowania jako warunek rozumienia innych	150
21.2. Standardy wartościowania jako warunek sposobu angażowania się na rzecz innych	151
21.3. Standardy wartościowania heterogenicznego	151
21.4. Komentarze do badań nad związkami poznawczego wyodrębnienia Ja ze standardami wartościowania (opisanych w Ramkach 23–25)	154
22. Zróżnicowanie standardów wartościowania a uleganie wpływom utajonych bodźców afektywnych	155
22.1. Heterogeniczność standardów wartościowania a podatność na wpływy utajonych bodźców	155
22.2. Egzocentryzm standardów wartościowania a podatność na wpływy utajonych bodźców	157
22.3. Nowe miary heterogeniczności standardów wartościowania i odroczone rejestrowanie reakcji na utajone bodźce afektywne	157
22.4. Komentarze do wyników badań opisanych w Ramkach 26–28	160

23. Standardy wartościowania a przejawy ustosunkowań wobec Swoich i Obcych	161
23.1. Rozróżnienie postaw jawnych i utajonych i jego implikacje dla pomiaru postaw . . .	161
23.2. Przykład badania nad stereotypowymi reprezentacjami Obcych	164
23.3. Standardy ksenofobii i otwartości a ocenianie neutralnych bodźców poprzedzanych utajonymi informacjami o rasie nieznanych osób	166
23.4. Typy religijności a przejawy postaw jawnych i utajonych wobec Swoich i Obcych	170
23.4.1. Przesłanki rozróżnienia w badaniu typów religijności.	170
23.4.2. Test Utajonych Skojarzeń jako metoda pomiaru utajonych przejawów postaw	171
23.4.3. Typy religijności a efekt IAT w kategoryzowaniu imion polskich i arabskich.	173
23.5. Komentarze do badań opisanych w Ramkach 29–31	173
24. Refleksja końcowa nad empirycznymi próbami uchwycenia roli standardów wartościowania w wyznaczaniu podmiotowości.	177
CZĘŚĆ VII. IMPLIKACJE: O POŻYTKACH WYNIKAJĄCYCH Z ROZWOJU PODMIOTOWOŚCI.	
25. O kilku cnotach, które wynikają z rozwoju podmiotowości	179
25.1. Podmiot względem samego siebie.	181
25.2. O cnotach interpersonalnych	183
26. Pytanie Philipa Zimbardo: dlaczego dobrzy ludzie czynią zło?	184
27. Skala <i>makro</i> – konkluzja Stevena Pinkera: <i>Żegnaj, przemocy</i>	188
Bibliografia	192
Indeks nazwisk	208
Indeks rzeczowy	212